

ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ СТВОРЕННЯ КРЕАТИВНОГО ПРОСТОРУ В ДИТЯЧИХ БІБЛІОТЕКАХ

Гайдай Юрій,

м. Київ

У сучасному світі, що стрімко змінюється під впливом технологічних, соціальних і культурних трансформацій, дитячі бібліотеки еволюціонують від традиційних книгозбірень до багатофункціональних соціокультурних хабів, які сприяють розвитку креативності, соціалізації та психологічному благополуччю дітей. Цей процес набуває особливого значення в умовах воєнного часу в Україні, коли дитячі бібліотеки стають не лише осередками знань, але й безпечними просторами для дітей, які зазнають психоемоційних травм, ізоляції та обмеженого доступу до освіти. Інноваційна діяльність дитячих бібліотек, що ґрунтується на впровадженні креативних практик, є ключовим інструментом для відповіді на ці виклики. Такі практики у провідних бібліотеках світу включають використання цифрових технологій, зокрема віртуальної та доповненої реальності, штучного інтелекту, гейміфікації, а також створення інтерактивних форматів навчання і творчості. Ці інструменти трансформують бібліотеки в центри неформальної освіти, де діти можуть розвивати уяву, критичне мислення та соціальні навички. Впровадження інновацій у дитячих бібліотеках не лише сприяє адаптації до сучасних викликів, але й формує нове покоління креативних і активних громадян, здатних відповідати на складнощі глобалізованого світу.

Інноваційна діяльність дитячих бібліотек розглядається як цілеспрямований процес упровадження нових ідей, технологій і форм роботи, що забезпечують покращення якості бібліотечно-інформаційних послуг. У контексті дитячих бібліотек це означає перехід від пасивного надання доступу до інформації до активного залучення дітей у творчі, дослідницькі та освітні процеси. Такий підхід передбачає створення динамічного середовища, яке мотивує дітей до самовираження, співпраці та розвитку критичного мислення. Інноваційна діяльність у дитячих бібліотеках не обмежується лише технологічними нововведеннями, а охоплює також організаційні, педагогічні та соціокультурні аспекти, спрямовані на створення комфортного та інклюзивного простору для дітей різного віку та соціального походження.

Одним із інструментів трансформації бібліотечної діяльності є креативні практики – сукупність методів і технологій, що стимулюють творче мислення, уяву та інноваційну активність. Їхня реалізація в дитячих бібліотеках дає змогу перетворити їх на інтерактивні

майданчики, що відповідають сучасним освітнім та культурним викликам. Такі практики не лише сприяють залученню дітей до бібліотечного простору, але й допомагають розвивати ключові навички XXI століття, як-от критичне мислення, комунікацію, співпрацю та креативність. У контексті воєнного часу в Україні креативні практики набувають додаткового значення, оскільки вони дають дітям можливість долати психоемоційні травми через творчість і самовираження, створюючи безпечне середовище для відновлення та розвитку.

Одним із ключових напрямів креативних практик є розвиток цифрової грамотності, яка охоплює не лише базові навички роботи з технологіями, але й здатність критично оцінювати інформацію та створювати власний цифровий контент. У дитячих бібліотеках України це реалізується через організацію курсів із програмування (наприклад, Scratch або Python [1]), робототехніки (використання наборів LEGO Mindstorms [2]), створення анімаційних фільмів чи подкастів. Такі заняття дають дітям змогу опанувати технічні навички, розвинути вміння аналізувати інформацію, працювати в команді та вирішувати проблеми. Бібліотека також може організувати воркшоп із створення короткометражних анімацій на основі улюблених дитячих книг, що поєднує літературу з медіа-технологіями. Ці активності також сприяють формуванню медіа-креативності, вчать дітей бути одночасно споживачами і творцями контенту, що є важливим у цифрову епоху.

Важливим є створення медіа-лабораторій – спеціально облаштованих просторів, де діти можуть експериментувати з різними форматами медіа, від відео та аудіо до 3D-моделювання та віртуальної реальності. Такі лабораторії оснащуються комп'ютерами, графічними планшетами, мікрофонами, камерами та програмним забезпеченням для обробки медіа. Наприклад, діти можуть створювати власні відеоролики про екологічні проблеми чи моделювати 3D-об'єкти для віртуальних бібліотечних виставок. Медіа-лабораторії дозволяють дітям відчувати себе творцями, а не лише користувачами технологій. У контексті воєнного часу такі простори можуть стати місцем для арт-терапії, де діти через створення медіа-контенту висловлюють свої емоції та переживання. Наприклад, проєкт із запису подкастів про дитячі мрії чи історії може допомогти дітям подолати відчуття ізоляції. Така медіастудія функціонує при Національній бібліотеці України для дітей (<https://chl.kiev.ua/>), де проводяться воркшопи з робототехніки, 3D-моделювання та VR-заняття.

Важливим елементом креативних практик є літературна творчість, оскільки вона поєднує читання з активною творчою діяльністю. Організація гуртків із письменницької майстерності, де діти створюють власні оповідання, вірші чи сценарії, сприяє розвитку уяви та мовних навичок. Творчі зустрічі з дитячими авторами чи ілюстраторами надихають дітей на власну творчість. Наприклад, бібліотека може організувати конкурс на найкраще оповідання, результати якого публікуються на їхніх офіційних сторінках у соціальних

мережах. Такі проєкти не лише мотивують дітей до читання, але й дають їм можливість відчувати себе частиною літературного процесу. У воєнний час літературна творчість може слугувати інструментом психологічної підтримки, дозволяючи дітям висловлювати свої переживання через історії чи поезію. Так, у Київській центральній бібліотеці для дітей ім. Т. Шевченка проводяться літературні квести з використанням планшетів у рамках Центру дозвілля «Дитяча країна» [3], Львівська обласна бібліотека для дітей проводить літературні квести, що популяризують українську культуру [4].

Створення арт-просторів у дитячих бібліотеках дозволяє дітям виражати себе через візуальні мистецтва, такі як малювання, ліплення, дизайн чи створення колажів. Такі студії оснащуються необхідними матеріалами – фарбами, глиною, тканинами, а також цифровими інструментами, як-от графічні планшети. Арт-простори є особливо цінними для дітей, які зазнають психоемоційного стресу, оскільки творчість через мистецтво допомагає їм опрацьовувати емоції та знаходити внутрішній спокій. Наприклад, бібліотека може організувати майстер-клас із розпису кераміки чи створення ілюстрацій до улюблених книг, що поєднує мистецтво з літературою. Такі заняття сприяють розвитку емоційного інтелекту та творчого мислення. Один з показових прикладів – «Арт-куточок» у Центральній міській бібліотеці для дітей м. Дніпра [6], де проводять майстер-класи, читацькі ігри та заняття з емоційного інтелекту; тут діти можуть малювати, писати історії, знімати відео та створювати власні книги.

Можливості для наукових ігор, квестів і досліджень, що роблять навчання захопливим і практичним, створюють так звані експериментальні зони. Наприклад, організація майданчиків із простими експериментами допомагає дітям зрозуміти наукові принципи через гру. Квести, побудовані на основі літературних творів чи історичних подій, заохочують дітей до співпраці та критичного мислення. Такі зони можуть включати інтерактивні експонати, як-от моделі сонячної системи чи набори для конструювання, що роблять бібліотеку привабливим місцем для досліджень. У воєнний час такі активності допомагають дітям відволіктися від тривожної реальності та зануритися у світ знань і творчості. Наприклад, Харківська обласна бібліотека для дітей пропонує STEAM-простір для дітей віком 6–14 років, де можна працювати з мікрокомп'ютерами, проводити досліди, програмувати роботів [5].

Незважаючи на потенціал інноваційних практик, їхнє впровадження у дитячих бібліотеках стикається з низкою викликів. Обмежене фінансування часто ускладнює закупівлю сучасного обладнання, як-от планшетів чи VR-гарнітур. Брак кваліфікованих кадрів, які можуть працювати з новими технологіями та педагогічними методиками, також є значною перешкодою. Крім того, в умовах війни багато бібліотек стикаються з проблемами фізичної безпеки приміщень і доступу до електроенергії. Проте ці виклики можна подолати

через партнерство з громадськими організаціями, грантові програми та волонтерські ініціативи, які підтримують інноваційні проєкти в бібліотеках.

Інноваційна діяльність дитячих бібліотек, що ґрунтується на впровадженні креативних практик, є не просто трендом, а необхідністю для їхньої успішної трансформації. Перетворення бібліотеки на креативний простір для дітей сприяє формуванню в них критичного мислення, навичок співпраці, творчого потенціалу та любові до знань. Це забезпечує не лише збереження ролі бібліотеки у сучасному суспільстві, а й її посилення як важливого центру освіти та розвитку.

Список використаних джерел

1. Знайомство зі SCRATCH. [б.д.]. *Тернопільська обласна бібліотека для дітей*. 2023. URL: <https://odb.te.ua/znajomstvo-zi-scratch/> (дата звернення: 25.08.2025).
2. Новий курс із робототехніки. *Національна бібліотека України для дітей*. 2023. URL: <https://chl.kiev.ua/Default.aspx?id=10399> (дата звернення: 25.08.2025).
3. Київська центральна бібліотека для дітей ім. Т. Шевченка. [б.д.]. URL: <http://shevkiyivlib.org.ua/> (дата звернення: 25.08.2025).
4. Львівська обласна бібліотека для дітей. [б.д.]. URL: <http://lodb.org.ua/> (дата звернення: 25.08.2025).
5. Харківська обласна бібліотека для дітей. [б.д.]. URL: <https://bibl.kh.ua> (дата звернення: 25.08.2025)
6. Центральна міська бібліотека для дітей м. Дніпра. [б.д.]. URL: <https://kidlibrary.dp.ua> (дата звернення: 25.08.2025)